

Bezpajumtnieku nodarbes atsavināšanas izpēte

Madara Romančuka¹, Zane Liepiņa²

¹ *Bērnu klīniskā universitātes slimnīca, stacionārs "Gaiļezers", Latvija*

² *Rīgas Stradiņa universitāte, Rehabilitācijas katedra, Latvija*

Ievads. Bezpajumtniecība un mājokļa atsavināšana ir izplatīta problēma visās Eiropas Savienības valstīs. Datu trūkuma dēļ ir necīgs priekšstats par bezpajumtniecības raksturu, iemesliem un efektīviem pasākumiem, lai mazinātu šo problēmu [1]. Personai, kļūstot par bezpajumtnieku, ikdienas aktivitāšu veikšana ir ierobežota – sociāls stāvoklis, ko definē kā nodarbes atsavināšanu [2]. Latvijā bezpajumtnieku ikdienas nodarbes ir maz pētītas, pētījumi parasti koncentrējas uz dažādām sociālajām problēmām [2,3].

Darba mērķis, materiāls un metodes. Darba mērķis bija izpētīt un analizēt bezpajumtnieku nodarbju repertuāru. Pētījumā kopumā piedalījās 40 dalībnieki, no kuriem 20 bija vīrieši un 20 sievietes vecumā no 18 līdz 67 gadiem, kuri uzturas un saņem pakalpojumus nakts patversmē. Pētījumā tika pielietoti šādi novērtēšanas instrumenti: demogrāfisko datu anketa (autora izstrādāta), Nodarbes apstākļu novērtēšanas intervija un vērtējuma skalas 1. anketa (*OCAIRS 4.0.*, *Deshpande S. K., Kielhofner G., 2005*), Aktivitāšu aptaujas lapa (*Kielhofner G., 1985*) un Dzīves mērķa tests (*Purpose in Life Test; Crumbaugh J. C., Maholick L., 1964*), lai izpētītu un analizētu bezpajumtnieku populācijas nodarbes atsavināšanas konceptu, atspoguļojot individu demogrāfiskos datus, iesaistīšanos nodarbēs, ikdienas aktivitāšu sadalījumu, uzskatus par dzīvi, kā arī noskaidrotu lomas, ko viņi šobrīd pilda.

Rezultāti. Rīgā lielākais bezpajumtnieku īpatsvars, kuri uzturas un saņem pakalpojumus nakts patversmēs, ir vecumā no 42 līdz 60 gadiem, kas kopā veido 65% no pētījuma dalībnieku skaita. Ikdienā bezpajumtniekiem prevalē miegs, brīvais laiks un pašaprūpe; pētījuma dalībnieki maz iesaistās produktīvās aktivitātēs. Vīriešiem, salīdzinot ar sievietēm, ir novērojams ikdienas aktivitāšu disbalanss. Personai, kļūstot par bezpajumtnieku, dalība nodarbēs ir apgrūtināta, jo sociālo kontaktu un lomu realizēšanas samazināšanās vai pat zudums noved pie sociālās izolētības. Pētījuma rezultāti sniedz informāciju Latvijā strādājošiem funkcionāliem speciālistiem par nepieciešamību sniegt pakalpojumus bezpajumtniekiem, kā arī sociālā darba speciālistiem, kas nodarbojas ar bezpajumtnieku integrāciju sabiedrībā un nodarbes atsavināšanas samazināšanu sociālā riska grupai.

Secinājumi. Bezpajumtnieku populācija ir heterogēna: par bezpajumtnieku var kļūt jebkura persona neatkarīgi no vecuma, dzimuma, tautības, izglītības līmeņa vai finansiālā stāvokļa. Gan vīriešiem, gan sievietēm ikdienā prevalē miegs, brīvais laiks un pašaprūpe, viņi maz iesaistās produktīvās aktivitātēs. Nodarbes atsavināšana bezpajumtniekiem galvenokārt izpaužas nodarbinātības jomā. Nodarbes atsavināšana bezpajumtniekiem izjauc mijiedarbību starp jēgpilnām aktivitātēm, laika patēriņu un personas labklājību. Lai saglabātu bezpajumtnieku nodarbes veikšanas spējas un veicinātu iesaistīšanos ikdienas aktivitātēs, jāpaplašina multiprofesionālo speciālistu komanda, iekļaujot ergoterapeitu.